

K problematice správného překladu na služebních vizitkách do angličtiny

Text vizitek, tituly a hodnosti na vizitkách (životopisech a jiných dokumentech), jejich správný překlad do angličtiny, ale také zásady používání vizitek je téma o kterém se často diskutuje. Mnohé nejasnosti v této oblasti nás vedly k napsání následujícího článku, kterým se chceme pokusit přispět k objasnění alespoň některých problémů. Zaměřujeme se především na problematiku, která se dotýká příslušníků AČR.

Historie, účel a používání vizitek

Vizitky (navštívenky) jsou důležitou pomůckou v pracovním i společenském styku a jejich používání se stále více rozšiřuje. Předchůdci vizitek, kartičky s osobními údaji, našly své uplatnění už ve staré Číně v 6. století. Jak název dokládá, hlavní použití navštívenek bylo při návštěvách. Původně byla vizitka odevzdávána služebnictvu s dotazem, zda panstvo přijímá. Později se stalo zvykem předávat vizitky osobně, případně (jednalo-li se o velkou párty) zanechávat je při odchodu na místě k tomu určeném.

Dnes slouží vizitky převážně jako prostředek při seznamování a představování, při návštěvách, jako doprovod sdělení a věcí.

V úředním a obchodním styku ji při návštěvě odevzdáváme sekretářce v předpokoji, která nás s ní v ruce ohlašuje šéfovi a tlumočí nám, zda jsme přijati. Na nižší řídicí úrovni pracovníků si je vyměňujeme vlastnoručně. Po osobním představení si vyměňujeme vizitky, přečteme si je, abychom se vyhnuli zkomolení jména a mohli oslovovat partnera správným jménem (zvláště jedná-li se o partnery ze zahraničí) nebo funkcí. Při jednání pak stačí nenápadný pohled na navštívenku položenou nebo opřenou na stole (**obr. 1**).

Kromě toho můžeme použít vizitky pro zaslání stručného vzkazu nebo doporučení nějaké osoby (píšeme na zadní stranu navštívenky), přiložit ji ke květině, k dárku, nebo naopak jejím prostřednictvím poděkovat. Text píšeme měkkou tužkou na zadní stranu a aby nebyl přehlédnut, je možné přední stranu vizitky označit symbolem otoč (%)

Vizitky nosíme buď v peněžence či v jiném obalu na průkazy (podle zvyku). Můžeme mít také zvláštní pouzdro na vizitky, které bývá látkové, kožené nebo kovové a může být obohacené např. vyrytým monogramem. Pokud obdržíme od někoho vizitku, před ním si ji prohlédneme - věnujeme tím vlastně pozornost osobě samotné, případně se zeptáme, co nám není jasné (význam titulu, zkratka jména apod.). Teprve potom ji uctivě uložíme do pouzdra nebo peněženky, pokud možno ji nestrkáme jen tak do kapsy, ke kapesníku. Pouzdro by rozhodně mělo sloužit především k tomu, aby se vizitky nepomačkaly nebo neušpinily.

Vizitky nosíme buď v peněžence či v jiném obalu na průkazy (podle zvyku). Můžeme mít také zvláštní pouzdro na vizitky, které bývá látkové, kožené nebo kovové a může být obohacené např. vyrytým monogramem. Pokud obdržíme od někoho vizitku, před ním si ji prohlédneme - věnujeme tím vlastně pozornost osobě samotné, případně se zeptáme, co nám není jasné (význam titulu, zkratka jména apod.). Teprve potom ji uctivě uložíme do pouzdra nebo peněženky, pokud možno ji nestrkáme jen tak do kapsy, ke kapesníku. Pouzdro by rozhodně mělo sloužit především k tomu, aby se vizitky nepomačkaly nebo neušpinily.

Obr. 1: Vzor vizitky služební

Obr. 2: Kombinovaná vizitka

Podle účelu je můžeme rozdělit na služební, obchodní, diplomatické, soukromé (osobní) a kombinované. Obchodní vizitky by se měly tvořit podle zásad vizitek služebních, a proto také spadají do kategorie vizitek služebních. Soukromé a vizitky jsou záležitostí vkusu jednotlivce, a proto se jimi v tomto článku budeme zabývat minimálně. Kombinované (soukromé a služební) jsou sice praktické a úsporné, ale mimo adresy služební obsahují

Služební (obchodní) vizitky

Služební vizitka má být jednostranná. To znamená, že není vhodné mít na vizitce na jedné straně údaje v češtině a druhé straně údaje v jiném jazyce. Ve větších organizačních celcích by mělo platit, že čím má kdo vyšší postavení ve služební hierarchii, tím by jeho vizitka měla obsahovat méně údajů. Například na vizitkách diplomatů je uvedeno pouze jméno, funkce

Obr. 3: Diplomatická vizitka

a název příslušného diplomatického sboru (obr. 3). Je pravidlem, že název instituce či oddělení je v záhlaví vizitky a pod jménem pracovníka se uvádí jeho funkce. Soukromá adresa na služební vizitky nepatří, ta se dává na soukromé navštívenky.

Běžná vizitka, která slouží k pracovním (služebním) účelům má obsahovat jméno, hodnost, titul (platí pro vizitky v češtině), funkci, název instituce, případně její logo nebo státní znak [1], adresu, číslo telefonu,

faxu, e-mailu nebo mobilního telefonu. Adresa pracoviště se převážně píše do pravé dolní části vizitky. Logo se většinou dává na levou horní část navštívenky, rozsáhlejší logo se dává do střední nebo horní střední části navštívenky.

Samostatně posazený státní znak na vizitce mohou mít pouze ústavní činitelé, nesmí být natištěn přes jakékoliv symboly nebo emblémy.

Vizitky obvykle tiskneme na bílém kvalitním kartonu a nepoužíváme výrazné barvy. Jejich velikost bývá obvykle 6x9 cm, 5x9 cm, 5,5x9,5 cm nebo 4x8,5 cm. Navštívenky ve Velké Británii mají často formát 4x7,5 cm.

V armádách anglofonních zemí, ale i v civilní sféře těchto zemí většinou platí, že danou funkci zastává osoba s odpovídajícím vzděláním, a to je také jeden z důvodů proč se na vizitkách vědecké hodnosti a tituly (akademické nebo vědecko-pedagogické) téměř nepoužívají. U vojáků z povolání je prioritní vojenská hodnost, a kromě této hodnosti není vhodné na služební vizitce v angličtině další tituly ani vědecké hodnosti uvádět [2].

Výjimku tvoří vojáci z povolání – lékaři [3]. Ti si titul doktora medicíny (M.D.) na vizitce ve zkratce uvádí za jménem.

Problémem je zda naše tituly či vědecké hodnosti do angličtiny překládat nebo ne. V zásadě existují dva názory.

- a) Podle jednoho názoru se tituly a akademické tituly a hodnosti překládat nemají. Adekvátní tituly to v mnoha případech nejsou, a pokud někdo chce přesně zjistit jakýže to titul máme tak ať se zeptá. Názvy měst, řek, vlastních jmen atd. se také nepřekládají [4].
- b) Podle druhého názoru, ke kterému se přikláníme, v mnoha případech buď adekvátní, nebo přibližné překlady titulů existují. A stejně jako u některých názvů měst (Praha), řek (Elbau) apod., které dlouhodobým používáním byly do jiných jazyků přijaty, tak i u mnoha titulů se během dlouhodobého používání jejich překlad do angličtiny stal běžný, viz Použitá literatura [5]. Na služební vizitky tituly v angličtině nepatří, ale jejich překlad například v životopisech odstraní pozdější dotazování a nejasnosti (obr. 4). U soukromých vizitek, kde si tituly uživatel chce uvést, je situace odlišná a v příslušné části se o ní ještě zmíníme.

Obr. 4: Příklad vizitky služební

Obr. 5: Diplomatická vizitka

Diplomatické vizitky

Vizitky vojenských osob pro diplomatické účely mají vlastní specifiku. „Diplomatický protokol“ uvádí obdobně to co jsme uvedli již dříve u vizitek v anglickém jazyce: „Titulům je vhodné se spíše vyhnout a nebo je zcela přizpůsobit místním podmínkám, jinak vyvolávají rozpaky nebo snižují naše pracovníky.“

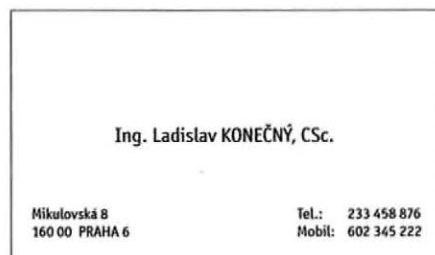
Ve většině členských států NATO používají vojenští přidělenci termín „přidělenec obrany“ (obr. 5), a ten na anglické vizitce překládáme jako **Defense/Defence Attaché** [6]. Tento přidělenec obrany zaujímá v hierarchii vojenských přidělců první místo a je nadřazen přidělenci leteckému, námořnímu atd. Může mít podřízeného pracovníka např. **Air Attaché**, který reprezentuje letectvo.

V České republice se dříve používal název „vojenský a letecký přidělenec“ a byl překládán jako „Military and Air Attaché.“ Tento termín v současné době nevystihuje plně svůj význam a od jeho používání se postupně upouští, protože se v hierarchii přidělců začíná řadit pod Defense/Defence Attaché. Dnes jej používají převážně státy bývalého Sovětského svazu a státy jako je Vietnam, Mongolsko ap.

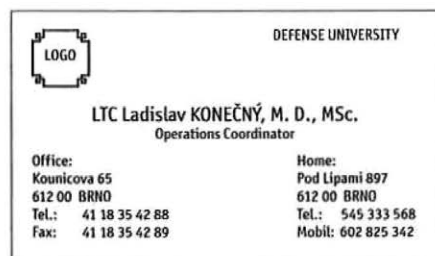
V diplomatických kruzích se pro různé druhy sdělení často používají zkratky z francouzštiny uvedených v levém rohu vizitky [7]. Většina zkratk se až na „p.f.“ [8] u nás při běžném styku nepoužívá. Sdělení - zkratky se píší malými písmeny a je slušnost na všechna taková sdělení odpovědět. Výjimkou je sdělení p. p. c., které ponecháváme bez odpovědi.

Soukromé (osobní) vizitky

Označení adresy slovem *private* nebo *privat* na soukromých vizitkách v angličtině je chybné. V prvním případě to implikuje hodnotu vojína, případně přídavné jméno „*soukromé*“ a v druhém případě tento termín v angličtině neexistuje. Jednoduché a přitom správné a výstižné je označení adresy slovem „*home*“ (obr. 6, 7).

Obr. 6: Soukromá vizitka

Obr. 7: Kombinovaná vizitka

Pokud si na soukromých vizitkách chceme uvést vědecko-pedagogickou hodnotu nebo akademický titul uvádíme je za jméno a oddělujeme jej čárkami. Při uvádění více titulů je uvádíme podle důležitosti např. **Viktor Novák, LL.B., M.A.** Jestliže máme více ekvivalentních titulů např. doktorské, uvádíme je v pořadí jejich získání podle datumu. Např. **Viktor Novák, M.D., Ph.D.** [9].

Vzhledem k situaci o které jsme se zmínili již výše, můžeme si na vizitce nechat tituly v češtině. To však může ihned nebo později vyústit do nejasností jakou to vlastně ten člověk absolvování školu a co to vlastně má za titul. Nehledě na skutečnost, že na vizitce, která je v angličtině, působí české tituly podivně.

Překlady akademických titulů a hodností

V současné době se špatné nebo neoprávněné zkratky titulů, hodností a názvy funkcí na vizitkách a v korespondenci objevují méně. Přispěla k tomu také nechvalně známá parlamentní aféra s tzv. nepravými doktory práv. Úmyslně se vydávat za někoho, čím nejsem, může být podvod nebo přestupek podle zákona o přestupcích, § 21, odst.1: „Přestupku se dopouští ten, kdo. d) úmyslně neoprávněně užívá vědeckou nebo uměleckou hodnotu nebo titul absolventa vysoké školy.“

Většina naší populace si uvědomuje, že při překládání a používání titulů a zkratk jsou některé zvyklosti v anglofonních zemích [10] odlišné od našich. Pokud do angličtiny překládáme tituly v životopisech, případně si je chceme uvést na soukromou vizitku, musíme mít také na paměti, že ani mezi anglofonními zeměmi není v užívání titulů a zkratk jednotnost

Tab. 1

Český název	Velká Británie	USA
docent	Reader, Senior Lecturer	Associate Professor
odborný asistent	Lecturer	Assistant Professor, (Lecturer – zpravidla externista)
asistent	Assistant Lecturer	Teaching Assistant, Instructor

a navíc musíme často vzhledem k jiné kulturní realitě hledat pouze přibližný ekvivalent [11]. V **tab. 1** uvádíme pro ilustraci příklady rozdílných pojmů ve Velké Británii a v USA.

V AČR je nejvíce rozšířen titul inženýr, a právě ten způsobuje při překládání nejvíce obtíží. Anglické slovo „**engineer (Eng)**“ je v Británii označení pro povolání, a ne označení akademické hodnosti.

V USA je situace poněkud jiná. Slovo „**engineer**“ sice může znamenat na některých školách postgraduální akademickou hodnost, ale všeobecně toto slovo v angličtině znamená ženistu, strojevedoucího, organizátora, instalátora, atd.

Jak tedy přeložit titul inženýr? Našemu titulu inženýr (Ing.) odpovídá přibližně titul „**Master of Science (M.Sc.)**“, a jako takový ho lze například v životopise uvádět. Další správný překlad je „**Graduate Engineer (Grad.Eng)**“.

Občas se setkáváme v životopisech psaných v angličtině se zkratkou **Dipl.Eng, C.Eng.** a **CEng**. V prvním případě se jedná asi o přejímku z němčiny a její použití v anglickém textu není správné. V druhých dvou případech znamená zkratka C.Eng. nebo CEng anglický titul **Chartered Engineer** a tento titul bývá určen pro členy instituce chráněné královskou chartou. Používání této hodnosti je neoprávněné.

Vědeckou hodnost, která se v dnešní době už neuděluje, kandidát věd (CSc.), nebo doktora věd (Dr.Sc.) nejčastěji překládáme jako **Doctor of Philosophy (Ph.D.)** a **Doctor of Science (D.Sc.)**. Doktora filozofie (PhDr.) přeložíme jako **Master of Philosophy (M.Ph.)**.

Příklady některých frekventovaných zkratk a jejich titulů či hodností:

Bachelor (baccalaureus) - Bakalář

B.A.	Bachelor of Arts	bakalář umění
B.L.	Bachelor of Laws	bakalář práv
B.S.	Bachelor of Surgery	bakalář chirurgie
B.Sc.	Bachelor of Science	bakalář věd
B.D.S.	Bachelor of Dental Surgery	bakalář zubního lékařství

Master – Magistr

M.A.	Master of Arts	magistr umění
M.L.	Master of Law	magistr práv
M.S.	Master of Surgery	magistr chirurgie
M.Sc.	Master of Science	magistr věd
M.D.S.	Master of Dental Surgery	magistr zubního lékařství

Doctor - Doktor

Ph.D.	Doctor of Philosophy	doktor filozofie
L.L.D.	Doctor of Laws	doktor práv
M.D.	Doctor of Medicine	doktor medicíny
D.Sc.	Doctor of Science	doktor věd
D.D.S.	Doctor of Dental Surgery	doktor zubního lékařství

Překlady vojenských hodností

Systém vojenských hodností se v jednotlivých anglofonních zemích liší a hodnostní označení většinou našim hodnostem neodpovídá. Navíc některé hodnosti buď chybí nebo jich je naopak v některé skupině víc než v AČR. Například v armádě USA u letectva neexistují hodnosti „praporčíků“ a u každého druhu vojska existuje více hodností „seržantů“ kteří se mimo jiné rozlišují podle platových tříd.

Zde můžeme poradit jedině. Protože se zatím neujednotilo překládání vojenských hodností do angličtiny, je potřeba si zvolit jednu variantu, britskou nebo americkou, dodržovat ji a v rámci možností se držet přibližného překladu hodností. Přesto musíme mít na paměti, že i při použití například americké varianty se liší psaní zkratk většiny hodností mezi příslušníky letectva a pozemního vojska. Na tento rozdíl upozorňuje **tab. 2** [13].

Tab. 2

Použití americké varianty psaní zkratk vojenských hodností		
AČR	Letectvo USA	Pozemní vojsko USA
plukovník	Colonel (Col)	Colonel (COL)
podplukovník	Lt. Colonel (LtCol)	Lt. Colonel (LTC)
major	Major (Maj)	Major (MAJ)

Protože vojenské hodnosti jednotlivých anglofonních států a jejich zkratky jsou uvedeny na mnoha plakátech a v mnoha publikovaných pomůckách neuvádíme je zde.

Nejčastější chyby, které se na vizitkách překládaných do angličtiny vyskytují

O některých chybách, jako např. *private*, *engineer*, či uvádění titulů na služebních vizitkách, jsme se již zmínili dříve. Mezi další časté chyby patří nesprávné kombinování britské a americké varianty angličtiny (např.: *defense* x *defence*, *centre* x *center*), špatně zvolená slovní zásoba (například sekce v našem pojetí by se měla překládat do angličtiny jako *division*, anglické „*section*“ má význam nejmenší součásti velkých celků, *army* je pozemní vojsko, a ne armáda - tu musíme přeložit jako *Armed Forces*), zbytečné rozepisování vojenských hodností (např. *Major* místo *Maj*), špatné používání velkých a malých písmen (v angličtině se většina víceslovných názvů píše s velkým počátečním písmenem), vytváření zkratk, které v angličtině neexistují (*mob* [14] ještě není v angličtině zkratka pro mobilní telefon, ale jako slovo to znamená naprosto něco jiného) atd.

Závěrem bychom chtěli poukázat na fakt, že vizitky nás reprezentují, a proto se vyplatí strávit nad jejich návrhem určitý čas a případnou variantu v jiném jazyce konzultovat s odborníkem.

Doufáme, že tento článek pomohl objasnit alespoň některé nejasnosti v této oblasti.

Poznámky k textu:

- [1] Osoby, které mohou používat státní znak jsou stanoveny konvencí.
- [2] Pokud se přesto použije, uvádí se většinou titul jeden a to nejvýše dosažený.
- [3] Totéž platí pro občanské zaměstnance – doktory medicíny.
- [4] Je pravda, že existovaly tendence překládat vlastní jména např. Krkonoše (Giant Mountains), dále socialistické novotvary jako úderník (shock worker) apod. Takovéto překlady se neujaly.
- [5] Podrobnější výklad o přeložitelnosti slov a textu by překročil jak rámec tohoto článku tak jeho zaměření na širší veřejnost. Z tohoto důvodu jsme některý odborný výklad zkrátali a zjednodušili.
- [6] Pravopis se liší podle toho kterou variantu angličtiny (americkou nebo britskou) používáme. Slovenská republika zavedla termín do praxe v únoru 1995.
- [7] **p. r.** (pour remerciér): poděkování, **p. f.** (pour féliciter): blahopřání k novému roku /podle latinského *plena fortuna* – mnoho štěstí/, **p. p.** (pour présenter) k představení – zatím neosobně se představujeme adresátovi, **p. p. c.** (pour prendre congé): na rozloučenou – při rozloučení na konci pobytu, nahrazuje neuskutečněné osobní rozloučení, **p. r. v.** (pour rendre visite) nebo **p. f. v.** (pour faire visite): k návštěvě, místo návštěvy, která se neuskutečnila pro nepřítomnost navštíveného, **p. c.** (pour condoléance), nebo **p. p. p.** (pour prendre part): k soustrasti – při vyjádření účasti při tragické události, **p. r. e. p. f.** (pour remerciér et pour féliciter): děkujeme za blahopřání a opětujeme jej.
- [8] Jde-li o blahopřání k Novému roku, píšeme na vizitku např. **p. f.** 2004
- [9] V češtině uvádíme tituly před jménem, v pořadí, který získal absolvent jako první. *JUDr. Ing. Viktor Novák* tedy nejprve absolvoval studium na vysoké škole technického nebo ekonomického směru a obdržel titul *inženýr*, poté vystudoval právnickou fakultu a po ukončení studia mu byl udělen titul *JUDr.* Dále je obvyklé, že nižší tituly se vynechávají – za nižší se např. považuje titul *bakalář* (ve zkratce *Bc.*) ve srovnání s titulem *Mgr.* či *Ing.*; *Mgr.* ve srovnání s *JUDr.*, *PhDr.* atd.
- [10] Při používání vizitek v jiných jazycích a jiných zemích než anglofonních, je nutno přihlížet k daným zvyklostem. V některých neanglofonních zemích se naopak na uvádění titulů klade důraz.
- [11] V angličtině neexistuje např. titul *PhDr.* nebo *vědecký aspirant* – tyto musíme přeložit buď přibližným titulem, nebo nějakým způsobem činnost opsat. Obdobně v češtině nemáme přímý překlad anglického slova *tutor*, což je učitel na britské škole, který přímo řídí práci určitého počtu studentů a je také zodpovědný za udělení rad v jejich soukromých záležitostech. Opět musíme nějakým způsobem jeho činnost opsat.
- [12] U stejné hodnoty často existují velké rozdíly v zastávaných funkcích a rozsahu velitelských pravomocí, a proto je docela obtížné zvolit správný překlad dané hodnoty.
- [13] V tabulce jsou jako příklad uvedeny pouze vyšší důstojnické hodnosti. Obdobné rozdíly jsou samozřejmě u všech vojenských hodností.
- [14] V britské variantě angličtiny používáme celý název pro mobilní telefon „mobile“, v americké variantě použijeme „cell phone“ nebo „cellular (phone)“.

Použitá literatura:

- M. SHERTZER. *The Elements of Grammar*. Macmillan Publishing, 1986.
- A. ČERNÁ, L. SVOBODOVÁ, J. ŠIMANDL, L. UHLÍŘOVÁ. *Na co se nás často ptáte*. Scientia, 2002.
- V. REJTHAROVÁ. *Příručka písemného styku pro vědecké a odborné pracovníky*. Praha: Academia, 1985.
- L. CHALOUPSKÝ. „Vizitky, tituly, hodnosti a jejich překlady do angličtiny.“ *Akademické listy*, 1995.
- A. BAYER, I. ŠRONĚK. *Společenský styk a diplomatický protokol*. Praha: VŠE, 1994.
- V. SMEJKAL, H. BACHRACHOVÁ. *Lexikon společenského chování*. Grada, 2002.
- J. PAXTON. *Dictionary of Abbreviations*. The Penguin, 1989.
- LEVÝ, J. *Umění překlada*. Praha, 1983.

Plk. Ladislav Chaloupský, PhDr. Marie Jandová, pplk. Jiří Konečný